

**АНАЛІЗ ПРОГРАМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НАВИЧОК І ВМІНЬ АУДІЮВАННЯ****Олеся Корон**

Переяслав-Хмельницький

У статті представлено аналіз програм виховання і навчання дітей дошкільного віку, зокрема: «Малятко» (1991, 1999 р. р.), «Розвиток українського мовлення у дошкільників» (1991 р.), «Дитина» (1993, 2013 р. р.), Базовий компонент дошкільної освіти (1999, 2012 р. р.), «Дитина в дошкільні роки» (2004 р.), Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2009 р.), «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти» (2011 р.) з метою з'ясування того, чи сформульовано в них завдання щодо розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, чи виокремлено навички і вміння аудіювання, а також критерії і показники розвитку у дошкільників відповідних навичок і вмінь.

Ключові слова: аудіювання, уміння і навички аудіювання, сприймання мовлення, смислове сприймання мовлення, розуміння мовлення, слухання, мовленнєва діяльність.

Постановка проблеми. Своєчасний і якісний розвиток мовленнєвої діяльності – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу. Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається із різних видів говоріння та слухання, під час якої формуються мовленнєві вміння і навички. Відомо, що дошкільники раніше починають аудіювати (сприймати й розуміти) усне мовлення, ніж продукувати його. Саме аудіювання як основа комунікативно-мовленнєвої взаємодії є фундаментом для породження власного мовлення, виступає важливим показником рівня мовленнєвого розвитку дошкільників, а також ступеня засвоєння дошкільниками знань. Аудіювання є основою спілкування, саме з нього починається оволодіння усною комунікацією. Будучи необхідною умовою спілкування, аудіювання забезпечує успіх в оволодінні усним мовленням, а також адекватність мовленнєвої поведінки у різних ситуаціях спілкування. Аудіювання являється і самостійним видом мовленнєвої діяльності. Тому необхідно здійснювати цілеспрямовану, спеціально організовану роботу в ДНЗ щодо навчання дошкільників аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, оскільки якість оволодіння зв'язним мовленням та засвоєння інформаційного матеріалу значною мірою залежать від здатності (спроможності) дошкільників вилучити з прослуханого повідомлення (висловлювання вихователя, однолітка, літературного тексту) необхідну інформацію для регуляції власних як мовленнєвих, так і поведінкових дій. Недооцінка аудіювання негативно позначається на мовно-мовленнєвій підготовленості дошкільників до навчання в школі.

Мета статті – здійснити аналіз чинних та варіативних програм виховання і навчання дітей дошкільного віку з метою з'ясування того, чи сформульовано в них завдання щодо розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, чи виокремлено комплекс навичок і вмінь аудіювання, чи представлено критерії і показники розвитку у дошкільників навичок і вмінь аудіювання.

Виклад основного змісту статті. Для реалізації мети було проаналізовано такі програми, як: «Малятко» (1991, 1999 р. р.), «Розвиток українського мовлення у дошкільників» (1991 р.), «Дитина» (1993, 2013 р. р.), Базовий компонент дошкільної освіти (1999, 2012 р. р.), «Дитина в дошкільні роки» (2004 р.), Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2009 р.), «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти» (2011 р.)

Аналіз програм «Малятко» (1991 р.) [9] і «Малятко» (1999 р.) [10], які підготував науково-творчий колектив, очолений З. Плохій показав, що вони ідентичні за своїм змістом в розділах «Мовленнєве спілкування» і «Художня література». У розділі «Мовленнєве спілкування» передбачено завдання, згідно яких у дітей старшого дошкільного віку необхідно розвивати вміння зв'язно, послідовно і зрозуміло переказувати літературні твори, характеризувати персонажів [9, 111]. У розділі «Художня література» визначено, що діти старшого дошкільного віку повинні розуміти зміст приказок, прислів'їв, співвідносити їх з реальними життєвими ситуаціями; сприймати

виразні засоби казки: фантастичні перетворення, чарівні речі, іносказання, афористичність мови, повтори, вставні пісеньки, зачини, кінцівки; відповідати на запитання за змістом казок, самостійно розповідати у вільний час знайомі казки, висловлювати своє ставлення до героїв казок, оцінювати їхні вчинки [9, 123].

Проаналізувавши програму-довідник для дошкільних закладів «Розвиток українського мовлення у дошкільників» (1991 р.) [5], яку розробила Н. Дзюбишина-Мельник, бачимо, що її розділи відображають етапи оволодіння мовою у кожному віковому періоді, до кожного розділу подано лексичний матеріал, який включає синоніми, антоніми, омоніми, багатозначні слова. Програму завершує пробний орієнтований словник для дітей дошкільного віку. У підрозділі «Формування граматично правильної мови» зазначено, що у дітей старшого дошкільного віку вихователь повинен формувати загальне уявлення про речення (слова утворюють речення, речення бувають довгі і короткі, у реченні слова ідуть одне за одним); стимулювати дітей характеризувати персонажів; розвивати вміння висловлювати своє ставлення і давати оцінку творам, картинам, мультфільмам, вчинкам товаришів (Dzyubyshyna-Mel'nyk, 1991, p. 29).

Було здійснено аналіз програм «Дитина» (1993 р.) [7] і «Дитина» (2013 р.) [6], що розроблені під науковим керівництвом О. Проскури.

Програма «Дитина» (1993 р.) [7] складається з двох частин. Завдання і зміст навчально-виховної роботи з дітьми подано в розділах. Зміст розділу «Мова рідна, слово рідне» конкретизується у підрозділах «У світі звуків», «Слово до слова – зложиться мова», «У країні Граматики», «У нас в гостях книжка», «Ми розмовляємо». У розділі виокремлено такі завдання розвитку мовлення дітей 5-річного віку: «розвивати вміння правильно інтонувати різні типи речень (розповідні, питальні, окличні)...» [7, 14], «привчати дітей уважно слухати різних жанрів тексти (казки, оповідання, вірші), переказувати, відповідати на запитання, розповідати за ілюстраціями (після слухання), впізнавати на слух казку, вірш, оповідання» [7, 17], «привчати зосереджено слухати розповідь вихователя, читання тексту казки, оповідання тощо» [7, 18], «розвивати вміння висловлювати своє ставлення, давати оцінку (подобається, не подобається, добре зробив та ін.) творам, персонажам, вчинкам товаришів» [7, 18], «закріплювати уявлення про речення як одиницю мовлення; впізнавання речень у зв'язних висловлюваннях, що складаються з двох-трьох; формувати вміння чути і виділяти окремі слова з речень...» [7, 23]. Для дітей 6-річного віку у розділі «Мова рідна, слово рідне» подано такі завдання: «вправляти у розпізнаванні на слух вірша, казки, оповідання; привчати уважно слухати тексти, запам'ятовувати сприйняте на слух, дослівно переказувати казку, невеличке оповідання, уривки за ілюстраціями до текстів тощо...» [7, 75], «продовжувати формувати вміння висловлювати власну думку про події, твори тощо» [7, 76], «поділ усних мікротекстів (з 2-4 речень) на окремі речення; поділ речень на окремі слова» [7, 82].

У програмі «Дитина» (2013 р.) [6] програмовий зміст освітньо-виховної роботи з дітьми представлено за роками життя дитини дошкільного віку. У тематичному підрозділі «Мова рідна, слово рідне» виокремлено такі завдання: «розвивати зв'язне діалогічне мовлення: вчити доречно відповідати на різні види запитань...» [6, 272], «привчати слухати співрозмовника незалежно від міри своєї прихильності до нього; чітко і зрозуміло відповідати на запитання різного характеру (за змістом об'єкту спостереження, дидактичних та художніх картин; літературних творів, за запропонованою темою)» [6, 280], «розвивати вміння самостійно, зв'язно, послідовно, зрозуміло для інших переказувати близько до тексту...» [6, 281], відповідати на запитання за змістом прочитаного, усвідомлено переказувати [6, 290].

У тематичному розділі «Художня література» сконцентровано увагу на тому, що педагогам необхідно виховувати у дітей оцінні судження про вчинки героїв на основі сформованих етичних уявлень; продовжувати вчити уважно слухати, усвідомлювати ідею та зміст складніших за обсягом художніх творів різних жанрів (казка, оповідання, вірш, байка) української та зарубіжної літератури для дітей; учити дітей брати участь у різних видах бесід за змістом художніх творів (морально-оцінювального характеру, за запитанням автора твору, у зв'язку із прочитаним; вчити свідомо аналізувати поведінку героїв художніх творів, висловлювати своє ставлення до них, мотивувати моральні оцінки; вчити давати умотивовану моральну оцінку поведінці персонажів та власним діям; допомагати дітям усвідомлювати ідею і зміст літературного твору; стимулювати висловлювати своє ставлення до вчинків літературних героїв; привчати уважно слухати

тексти, запам'ятовувати сприйняте на слух, відповідати на запитання за змістом прочитаного. У показних компетентності передбачено, що діти старшого дошкільного віку мають відповідати на запитання у різних видах бесід за змістом прослуханого; розуміти ідею твору; аналізувати і адекватно оцінювати характер, вчинки персонажів; розуміти та вірно пояснювати прихований зміст приказок та прислів'їв; відтворювати зміст художнього твору, передавати характер персонажів у театралізованих іграх за змістом знайомих художніх творів; спроможні на слух розрізняти літературні жанри (вірші, оповідання, казку тощо); самостійно переказувати дослівно чи стисло казку, оповідання (сюжетне й безсюжетне) або уривок твору (з незначною допомогою вихователя) за ілюстраціями, власними малюнками без опертя на наочність [6, 290-295].

У 1999 р. в Україні було розроблено державний документ-концепцію «Базовий компонент дошкільної освіти» [3]. Він визначає обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, обсяг навантаження, вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини шести (семи) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. У Базовому компоненті дошкільної освіти виділено діалогічну і монологічну компетенцію. За діалогічною компетенцією дитина повинна володіти формами мовленнєвого етикету, відповідати на запитання за змістом художніх творів, виконувати словесні доручення. Згідно вимог до монологічної компетенції дитина повинна вміти розповідати за змістом художніх творів та складати різні види розповідей [3].

У «Базовому компоненті дошкільної освіти» (2012 р.) [2] згідно підрозділу «Художньо-практична діяльність» указано, що діти використовують художні засоби виразності літературних творів, переказують, аналізують та відтворюють у різних видах діяльності. У підрозділі «Дитяча творчість» звернена увага, що діти повинні охоче брати участь в іграх-драматизаціях, інсценуваннях, літературних вечорах, вибірково та ціннісно ставитися до літературного твору через художнє слово, ідентифікувати почуття та вчинки персонажів з власними [2, 18-19]. У підрозділі «Літературна компетенція» вказано, що діти повинні цілісно відтворювати зміст поетичного та прозового твору. Успішне виконання такого завдання потребує передусім володіння аудіативними навичками, оскільки для того, щоб відтворити літературний твір необхідно його зрозуміти.

У підрозділах «Зв'язне мовлення», «Діалогічне мовлення» виокремлено завдання, згідно яких діти відповідають на запитання за змістом художнього твору; виконують словесні доручення; вміють відповісти на запитання. Звернена увага у підрозділі «Діалогічна компетенція» на те, що діти повинні відповідати на запитання співрозмовника; дотримуватися правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету. Як відомо, правилами мовленнєвої поведінки, мовленнєвого етикету передбачено, що діти повинні володіти формами мовленнєвого етикету в різних життєвих соціально-побутових ситуаціях. А для цього дітям необхідно володіти аудіативними вміннями і навичками [2, 39].

Для з'ясування ступеня висвітлення досліджуваної проблеми у навчально-виховних програмах було проаналізовано програму розвитку, навчання та виховання дітей «Дитина в дошкільні роки» (2004 р.) [8], розробленої авторським колективом під науковим керівництвом К. Крутій.

У розділі «Художньо-мовленнєва діяльність» передбачено виконання завдання, згідно яких необхідно продовжувати прилучати дітей до слухання; вчити дошкільників висловлювати своє ставлення до героїв казок, оцінювати їхні вчинки (Krutiy, 2004, р. 209). Вказано, що діти старшого дошкільного віку: «добре розуміють мораль різних типів казок» (Krutiy, 2004, р. 211).

У Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2009 р.) [1], упорядником якої є О. Кононко, завдання з мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку представлено в першій її частині. У підрозділі «Завдання розвитку» визначено такі уміння: «слухати й розуміти сприйняте на слух (пари слів, повідомлення вихователя, запитання, строфу вірша, невелике оповідання, уривок казки тощо)» [1, 216]. У підрозділі «Розвиток умінь комунікативного мовлення» (сфера життєдіяльності «Я сам») передбачено, що діти мають слухати співбесідника, незалежно від міри своєї прихильності до нього, підтримувати з ним діалог, прагнучи до взаєморозуміння [1, 225]. Позитивним є те, що серед завдань з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку передбачено й завдання з розвитку умінь слухати й розуміти сприйняте на слух слово, фразу, нескладний за змістом текст [1, 227]. У підрозділі «Робота з дитячою книжкою»

відзначено, що дошкільники повинні уважно слухати вірші, невеликі оповідання, легенди, байки, казки й відповідати на запитання: «Що розповідалося?», «Про кого?», «Хто?», «Який?» тощо [1, 228]. На нашу думку, такі запитання спрямовані на з'ясування ступеня розуміння дошкільниками фактологічного змісту тексту, а тому не дають можливості з'ясувати ступінь глибини проникнення дітьми у зміст художнього твору, осягнути його основну думку, авторську ідею, задум, підтекстову інформацію. Далі за змістом підрозділу сказано, що дітям необхідно вміти співвідносити сприйняте на слух з малюнком (ілюстрацією), переказувати сприйняте на слух за малюнком [1, 228]. Отже, для того, щоб діти змогли співвіднести сприйнятий на слух текст із малюнком, а також переказали необхідно, щоб вони, в першу чергу, зрозуміли його зміст.

У розділі «Художня література» Базової програми «Я у Світі» зазначено, що діти мають володіти такими вміннями та навичками: «розуміти зміст, ідею твору, основну сюжетну лінію казки чи оповідання, визначати головних персонажів; розуміти та відтворювати образність вірша в художній бесіді; розуміти та пояснювати зміст гумористичних творів, прислів'їв, приказок, і доречно використовує їх у відповідних життєвих ситуаціях» [1, 241-242]. У дошкільників (згідно зі змістом програми) має бути розвинене художньо-естетичне сприймання літературного твору в єдності змісту та художньої форми, що виявляється у здатності відчувати образну мову поезії, казки, у розумінні теми, ідеї та змісту твору [1, 243].

Нами було проаналізовано програму для дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (2010 р.) [11]. Розділ «Мовленнєвий розвиток» ґрунтується на комплексному вирішенні завдань із формування у старших дошкільників звукової культури мовлення, збагачення лексичного запасу, формування граматичного ладу мовлення та комунікативних умінь через розвиток у дітей зв'язного мовлення (діалогічного і монологічного). У програмі окреслено орієнтовний обсяг завдань із пропедевтики навчання елементів писемного мовлення на 6-му році життя (розділи «Навчання елементів грамоти», «Підготовка до письма»).

У програмі наголошується, що вихователь повинен вдосконалювати у дітей старшого дошкільного віку вміння слухати і розуміти співрозмовника, формулювати і висловлювати запитання, будувати відповідь відповідно до почутого. Звернена увага, що при переказуванні літературних творів необхідно вчити дошкільників осмислювати зміст почутого, усвідомлювати тему та провідну ідею твору, передавати в переказі авторські оцінки та власні ставлення. «Педагог має прилучати дітей до обговорення змісту, персонажів, висловлювання власних оцінних суджень і ставлень, участі в етичних бесідах за прочитаним чи розказаним та визначенні моральної цінності твору» [11, 14-15].

У «Мовленнєвому компоненті дошкільної освіти» (2011 р.), автором якого є академік А. Богуш, в розділі «Загальна характеристика мовлення дітей старшого дошкільного віку» вказано, що діти оволодівають внутрішньою формою мовлення (Bohush, 2011, р. 74). Позитивним є те, що в програмі висвітлюються теоретичні основи розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Зокрема, розкриваються поняття «слухання», «сприймання». Слухання визначається як складний процес перцептивної діяльності дитини. Дитина сприймає слово вихователя, у сприйманні твору бере участь лише слуховий аналізатор. Зазначено, що в процесі слухання у свідомості дитини виникають уявлення – конкретні образи (герої, предмети, явища, описи природи), дитина їх усвідомлює, пов'язує між собою, розуміє зміст прочитаного.

Сприймання дітьми змісту художніх творів має активний характер: діти постійно переривають хід розповіді, втручаються в події, звертаються із запитаннями, намагаються допомогти героям, легко приймають позицію героя, подумки діють разом із ним, імітують жестами його дії, борються з його ворогами. Наголошується, що необхідно навчити дитину сприймати художній твір в єдності думки й почуття – це означає виховати в майбутньому талановитого читача (Bohush, 2011, р. 93-94).

На нашу думку, така наукова інформація підвищує рівень професійної компетенції вихователів ДНЗ в галузі теорії та методики розвитку мовлення дітей.

Серед завдань, що визначені для формування у дітей старшого дошкільного віку художньо-мовленнєвої компетенції у ДНЗ особливе значення для нашого дослідження мають такі: «навчити дітей слухати і розуміти зміст художніх творів; виховувати інтерес до слухання художніх творів; учити відповідати на запитання за змістом прослуханих творів; прищеплювати вміння відтворювати зміст знайомих творів в активній художньо-

мовленнєвій діяльності; виховувати оціночні судження, адекватні естетичні і моральні оцінки поведінки героїв» (Bohush, 2011, p. 107).

У розділі «Програма художньо-мовленнєвої діяльності» вказано, що вихователь у старшій групі повинен: «продовжувати прилучати дітей до слухання...» (Bohush, 2011, p. 125); «спонукати дітей до самостійних ігор-драматизацій, театралізованих ігор та ігор за змістом знайомих художніх творів, улаштовуючи ігри в театр» (Bohush, 2011, p. 127). Діти ж мають: «...висловлювати своє ставлення до героїв казок, оцінювати їхні вчинки» (Bohush, 2011, p. 125).

У підрозділах «Базисна характеристика художньо-мовленнєвої діяльності (шість років)» вказано, що «діти добре розуміють мораль різних типів казок, використовують реалістичні оцінки вчинків і поведінки казкових героїв, зіставляють вчинки казкових героїв із власною поведінкою та поведінкою однолітків. Беруть участь в етичних бесідах за змістом та у зв'язку із змістом казок» (Bohush, 2011, p. 128).

Висновки. Отже, аналіз програм виховання і навчання дітей дошкільного віку показав, що в них узагалі відсутнє поняття «аудіювання», а тому до цього часу не поставлено важливу мету навчально-мовленнєвої роботи в ДНЗ – оволодіння дошкільниками аудіюванням як одним із видів мовленнєвої діяльності (поруч із говорінням); не сформульовано спеціальних завдань щодо розвитку у дітей дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання; не виокремлено відповідних навичок і вмінь; не висвітлено критерії та показники рівнів розвиненості у дітей старшого дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання.

Зауважимо, що тільки в програмах «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти» та «Впевнений старт» сформульовано деякі завдання щодо розвитку у дітей старшого дошкільного віку окремих навичок і вмінь розуміння художніх творів. Проте жодна з чинних в Україні програм виховання і навчання дошкільників не орієнтує вихователів на організацію спеціальної навчально-мовленнєвої роботи з розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання (словосполучень, речень, текстів). Однією з причин, на нашу думку є те, що в дошкільній лінгводидактиці до цього часу відсутня методика розвитку у дітей старшого дошкільного віку навичок і вмінь аудіювання.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. – 3-є вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. – К. : Дошкільне виховання. – 1999. – С. 6-19.
4. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. М. Богуш. – Х. : Вид-во «Ранок», 2011. – 176 с.
5. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Розвиток українського мовлення у дошкільників. / Н. Я. Дзюбишина-Мельник – К. : Освіта, 1991. – 94 с.
6. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; авт. кол.: Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко та ін. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. І наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 492 с.
7. Дитина: Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку / науковий керівник О. В. Проскура. – К. : Освіта, 1993. – 270 с.
8. Крутії К. Л. Концепція та методичні засади програми «Дитина в дошкільні роки». – 3-є вид., стерео. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2004. – 392 с.
9. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку / Відповідальний редактор З. П. Плохій. – К. : НДІ педагогіки України, 1991. – 198 с.

10. *Малюток*: Програма виховання дітей дошкільного віку / Відповідальний редактор З. П. Плохий. – К., 1999. – 286 с.

11. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» // Палітра педагога. – 2010. – № 6.

Literatura:

1. Bazova prohrama rozvytku dytyny doshkil'noho viku «Ya u Sviti» / Nauk. ker. ta zah. red. O.L. Kononko. – 3-ye vyd., vypr. – K. : Svitych, 2009. – 430 s.

2. Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity / Naukovyy kerivnyk: A. M. Bohush, diysnyy chlen NAPN Ukrayiny, prof, d-r ped. nauk; Avt. kol-v: Bohush A. M., Byelyen'ka H. V., Bohinich O. L., Havrysh N. V., Dolynna O. P., Il'chenko T. S., Kovalenko O. V., Lysenko H. M., Mashovets' M. A., Nyzkovs'ka O. V., Panasyuk T. V., Pirozhenko T. O., Ponimans'ka T. I., Sidiyel'nikova O. D., Shevchuk A. S., Yakymenko L. Yu. – K. : Vydavnytstvo, 2012. – 26 s.

3. Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity. – K. : Doshkil'ne vykhovannya. – 1999. – S. 6-19.

4. Bohush A. M. Movlennyevy komponent doshkil'noyi osvity / A. M. Bohush. – Kh. : Vyd-vo «Ranok», 2011. – 176 s.

5. Dzyubyshyna-Mel'nyk N. Ya. Rozvytok ukrayins'koho movlennya u doshkil'nykiv. / N. Ya. Dzyubyshyna-Mel'nyk – K. : Osvita, 1991. – 94 s.

6. Dytyna: Prohrama vykhovannya i navchannya ditey vid dvokh do semy rokiv / nauk. ker. proektu: O. V. Proskura, L. P. Kochyna, V. U. Kuz'menko, N. V. Kudykina; avt.kol.: H. V. Byelyen'ka, E. V. Byelkina, O. L. Bohinich, N. I. Bohdanets'-Biloskalenko, S. A. Vasylyeva, M. S. Vashulenko ta in. / Min.osv. i nauk., mol. ta sportu Ukrayiny, Holovn. upr. osv. I nauk. vykon. orh. Kyivmis'krady (KMDA), Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. – 3-ye vyd., doopr. ta dop. – K. : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. – 492 s.

7. Dytyna: Prohrama vykhovannya i navchannya ditey doshkil'noho viku / Naukovyy kerivnyk O. V. Proskura. – K. : Osvita, 1993. – 270 s.

8. Krutiy K. L. Kontsepsiya ta metodychni zasady prohramy «Dytyna v doshkil'ni roky». – 3-ye vyd., stereo. – Zaporizhzhya: TOV «LIPS» LTD, 2004. – 392 s.

9. *Малюток*: Програма виховання дітей дошкільного віку / Відповідальний редактор З. П. Плохий. – К. : NDI pedahohiky Ukrayiny, 1991. – 198 s.

10. *Малюток*: Програма виховання дітей дошкільного віку / Відповідальний редактор З. П. Плохий. – К., 1999. – 286 с.

11. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» // Палітра педагога. – 2010. – № 6.

В статтє представлен анализ программ воспитания и обучения детей дошкольного возраста, в частности: «Малюток» (1991, 1999 г.г.), «Розвиток українського мовлення у дошкільників» (1991 г.), «Дитина» (1993, 2013 г.г.), «Базовий компонент дошкільної освіти» (1999, 2012 г.г.), «Дитина в дошкільні роки» (2004 г.), Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2009 г.), «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти» (2011 г.), с целью выяснения того, сформулированы ли в них задания для развития у детей старшего дошкольного возраста навыков и умений аудирования, а также критерии и показатели развития у дошкольников соответствующих навыков и умений.

Ключевые слова: аудирование, умения и навыки аудирования, восприятие речи, смысловое восприятие, понимание речи, слушание, речевая деятельность.

Actuality of speech development in children of a preschool age is predetermined by the priority directions of the «Conception of Government special purpose program of preschool education development on a period to 2017», by Laws of Ukraine «About Education», «About preschool education», by the «Complex measures in relation to comprehensive development and functioning of Ukrainian language», by the «Base component of preschool education» (2012), directed to modernisation of preschool education, updating of maintenance, perfection of forms, methods and technology of teaching children of the mother tongue, development of the culture of speech and vocal intercourse. Opportune and high-quality development of vocal activity is the important condition of a valuable vocal development of graduating student of preschool educational establishment. Vocal activity of children of the preschool age consists of

different types of speaking and listening, during which vocal abilities and skills are formed. It is known that preschoolers begin their listening (perceive and understand) of oral speech earlier, than to produce it. Listening as the basis of communicative-vocal interaction is the foundation for the own speech production, it is the important indicator of the level of preschoolers' vocal development, and also a degree of their mastering of knowledge.

Key words: listening, abilities and skills of listening, perception of speech, semantic speech perception, understanding of speech, listening, vocal activity.